

JOAN COLOMINES VIST PER JOAN COLOMINES
Isidor Cònsul

El compromís de viure. Apunts de memòria, per Joan Colomines. (Premi de la Fundació Tria Fargas). Columna. Barcelona, 1999.

Joan Colomines és un d'aquests tipus singulars de la història contemporània de Catalunya, les memòries dels quals es converteixen sense voler en un llibre obert a les patacades de la pròpia història i una lupa de detall per fer el seguiment dels problemes i sinuositats de la cultura catalana dels darrers cinquanta anys. La mena de trajectòries vitals que, si es miren amb un punt de perspectiva, acostumen, d'una banda, a esdevenir exemplars, i encaixen, de l'altra, en unes coordenades d'enllaç dels graons i replans de més de dos terços del segle XX a Catalunya. Nascut l'any 1922, Joan Colomines va ser un nen d'aquells any vint que els tòpics de cabaret i xarleston defineixen com a feliços, va estrenar adolescència en la no tan daurada dècada dels trenta (esquivant només per un parell d'anys l'acarnissament de la lleva del biberó), i li va tocar de fer-se gran en una de les tongades més poc agràides de qualsevol història: enmig de la tristesa i la por del franquisme, i mentre el món es dessagnava amb la Segona Guerra Mundial. Metge i polític, agitador cultural i poeta, entenc que el seu moment de glòria s'ha de pouar més aviat en els temps d'agitació engrescada i creixent contra la fèrula de la dictadura, i no tant en l'exercici polític de la discreta normalitat minvant dels darrers vint anys. Tot i això, el seu nom va lligat de manera indestriable a un grapat d'actuacions de militància literària que defineixen i sintetitzen un temps que Catalunya les passava magres i no quedava altra sortida que plantar cara amb sobredosis d'optimisme i esperar contra tota esperança.

El seguiment poc o molt sistemàtic dels prop de vuitanta anys de la vida de Joan Colomines queden ben reflectits en el volum *El compromís de viure. Apunts de memòria*. Un llibre que té, només d'entrada, la virtut d'haver-se decantat per un títol i un subtítol que no enganyen: el primer anuncia sense embuts la realitat d'una vida compromesa amb el seu temps, tal com ha estat la que ha dut l'escriptor Joan Colomines, i el segon hi posa el toc de senzillesa i d'humilitat formal, que també són exactes, per a referir-se a la realitat estructural del llibre.

Escriure unes memòries és heure-les amb un gènere que té, com tot en aquesta vida, les seves regles i una coda de virtuts, paranys i trampes. Als memorialistes que han exercits càrrecs polítics o han estat massa temps penjats del fil de l'administració, els

paranys acostumen a multiplicar-se i les trampes a disfressar-se d'escriptura fragmentada i una estratègia d'esbiaix que té, com a objectiu fonamental, presentar la vivència d'una realitat subjectiva que sovint discrepa amb la realitat dels fets. Són memòries sense futur, amb tendència a corregir la història i entestades a enllustar la figura de qui les signa. El model contrari, a parer meu, són les memòries que es fonamenten en un doble repte: el de la creació literària, d'una banda, i la reconstrucció d'un món, de l'altra, on la peripècia personal va de bracet, per diluir-s'hi, embolicar-s'hi i barrejar-s'hi, amb el medi familiar, la situació històrica, l'ambient social i els marcs econòmic i polític de l'entorn. Reconstruir la mena de món on s'ha concretat dia a dia l'aventura de viure. Els llibres de Canetti són, em penso, l'expressió més alta d'aquesta segona voluntat memorialística esdevinguda obra d'art en ella mateixa.

El compromís de viure. Apunts de memòria fa equilibris pel camí del mig. D'entrada s'ha de dir que són unes memòries de lectura agraïda, estil àgil i engrescat, i pàgines en general de bon baixant. Però es queden a mig camí. Alguna vegada, per sort no gaires, es deixa endur pel pendent més fàcil: el cofoisme dels anys com a diputat al Parlament de Catalunya. Altres, a criteri meu massa poques, la memòria li passa per l'òrbita de la reconstrucció d'un món. He trobat esplèndides, poso per cas, les pàgines dedicades al pare, al dramatisme del temps de guerra i moltes de les seqüències de la clandestinitat. Però tot d'una el lector s'adona, o bé creu que s'adona, que el memorialista fuig d'estudi i no acaba de treure amb la virior que caldria alguns dels fantasmes personals que el lector intueix que l'han acompanyat sempre i que s'han quedat a dins sense aflorar amb la força que demanaven. Per exemple, hi ha dramàtica presència de la mort sobtada que plana en moltes pàgines del volum -la misteriosa mort de la mare, la solitud de la del pare o l'absurd accident que situà l'autor en la viduïtat. A l'hora de narrar o de reconstruir aquests fets, Colomines sembla haver optat per la síntesi i la discreció, i fins i tot per l'abandonament de la veu narrativa per deixar pas al lirisme de la pròpia obra poètica quan s'encara o recorda aquests fets. El guany que en resulta, només són algunes claus perquè el lector habitual de poesia pugui entendre amb més criteri els poemes de Joan Colomines.

Una estratègia similar resulta de l'incardinament, opino que massa sovintejat, del dietari de l'escriptor i fins testimonis d'altri en el tou de les memòries. El dietari té l'avantatge del record immediat i de la impressió que s'escriu en calent i a tocar dels fets. El desavantatge és la manca d'elaboració literària: les notes de dietari que són d'una gran utilitat com a recordatori de la pròpia experiència potser s'havien d'elaborar més a l'hora

de traslladar-los o reconvertir-los en memòria. De tota manera, el vici d'anotar en un dietari els fets personals succeïts any rere any donen a *El compromís de viure. Apunts de memòria* un gruix monumental d'informació sobre els anys de la clandestinitat i el llibre es converteix, per aquesta mateixa raó, en una eina d'alta utilitat per a resseguir el detall d'un temps i un país, els nostres.

Isidor Cònsul